

ارزیابی مؤلفه‌های کیفیت محیط بر میزان حضور مردم در پارک‌ها (مطالعه‌ی موردی: ۵ پارک در مقیاس‌های مختلف در شهر بندرعباس)

زینب علی یاس^۱

باشگاه پژوهشگران جوان و نخبگان، واحد بندرعباس، دانشگاه آزاد اسلامی، بندرعباس، ایران

استادیار گروه معماری، واحد بندرعباس، دانشگاه آزاد اسلامی، بندرعباس، ایران

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۰۹/۲۵ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۰۲/۱۹

چکیده

پارک‌ها بعنوان نقاط مهمی در شهر که نقش مهمی در ایجاد فرصت برای انجام فعالیت‌های تفریحی دارند و بعنوان فضای گردهمایی در محلات شناخته می‌شود که بر توسعه‌ی اقتصادی شهر تأثیر می‌گذارند. این تحقیق به بررسی و ارزیابی ویژگی‌های فیزیکی پارک که شامل راحتی، امنیت، دسترسی، زیبایی و امکانات می‌باشد و ارتباط آن با میزان حضور مردم می‌پردازد. ۵ پارک در مقیاس‌های مختلف همسایگی، محله، بین محله، منطقه و شهری در منطقه یک بندرعباس بعنوان نمونه انتخاب شد و با طرح پرسشنامه دیدگاه مردم در ارتباط با این ۵ مؤلفه و میزان دفعات حضور مردم در پارک‌ها نیز مورد بررسی قرار گرفت. جامعه آماری تحقیق حداقل ۳۸۴ نفر در نظر گرفته شد که به منظور از بین بردن اثر مقادیر بیپاسخ احتمالی ۴۵۰ نمونه بطور مساوی بین ۵ پارک توزیع شد و با استفاده از نرم افزار Smart-PLS ارتباط این ویژگی‌های فیزیکی پارک و میزان حضور مردم در پارک‌ها سنجیده شد. یافته‌های پژوهش نشان داد ارتباط معناداری بین امنیت، زیبایی و دسترسی با تعداد دفعات حضور مردم در فضاهای سبز وجود دارد و ارتباط معناداری بین امکانات و راحتی پارک‌ها با حضور مردم دیده نشد. با این حال، این پژوهش پیشنهاد می‌دهد ارتقا کیفی یک یا دو ویژگی نمی‌تواند به افزایش حضور مردم در پارک‌ها کمک کند، توجه به تمام ویژگی‌ها می‌تواند به افزایش حضور مردم در فضاهای سبز منجر شود.

واژگان کلیدی: راحتی پارک، امنیت پارک، دسترسی به پارک، زیبایی پارک، امکانات پارک، استفاده از پارک‌ها

مقدمه

پارک‌ها بعنوان نقاط مهمی در شهر که نقش مهمی در ایجاد فرصت برای انجام فعالیت‌های تفریحی دارند و بعنوان فضای گردهمایی در محلات شناخته می‌شود که به نوعی بر توسعه اقتصادی شهر تأثیر می‌گذارد (Langdon, 1994). پارک‌ها همچنین نقش مهم در اکوسیستم شهر مثل کنترل آلودگی‌های صوتی (Chiesura 2004)، فرسایش خاک (Binford and Buchenau 1993) دارند. همچنین مکانی مناسب برای تعاملات اجتماعی (Peters et al. 2010) همراه با چشم انداز بصری زیبا (Ignatieva et al. 2011) که بر سلامت روانی شهروندان و کاهش استرس کمک می‌کند دانسته می‌شوند که فضایی برای انجام فعالیت‌های تفریحی مختلف را فراهم می‌کنند. در نهایت پارک‌ها می‌توانند بر کیفیت زندگی مردم و میزان رضایت شهروندان تأثیر گذار باشند (Razmkhah et al., 2009). علاوه بر این، پارک‌ها نقش مهمی در برنامه ریزی شهری و جامعه‌ی شهری ایفا می‌کنند، گرچه رشد شهرها منجر به کاهش حضور مردم در این فضاها و سرزندگی چنین فضاهایی شده است (Madanipour, 1992) و این رکود و کاهش در کیفیت و تعداد پارک‌ها در نیمه‌ی دوم قرن بیستم بیشتر در کشورهای در حال توسعه اتفاق افتاده است (Pasaogullari & Doratli, 2004). در پژوهشی که در تهران انجام شده یافته‌ها نشان داده که تعداد پارک‌ها و میزان دسترسی مردم در مناطق مختلف تهران متفاوت است که این خود یکی از عوامل عدم حضور مردم در پارک‌ها شناخته شده است (Lotfi & Koohsari, 2011). همچنین بعلاوه توسعه‌ی شهرها و بازسازی محلات، ابعاد پارک‌های شهر کوچک‌تر از قبل شده‌اند و بدون توجه به نقش و عملکرد واقعی آنها، صرفاً جهت رسیدن به استاندارد سرانه‌ی فضای سبز موجود در شهرها مورد بررسی قرار می‌گیرند. در هر شهر و محله‌ای نیاز به وجود فضاهایی با دسترسی رایگان برای تمامی شهروندان جهت تعامل شهروندان است که به نوعی با نیازهای اجتماعی و اقتصادی شهر در ارتباط باشد.

علاوه بر این طراحی محیط فیزیکی می‌تواند بر تشویق و محدود کردن مردم برای انجام فعالیت‌های فیزیکی مؤثر باشد (Rioux et al., 2016; Stewart et al., 2016). عواملی همچون امنیت، زیبایی محیط، وجود امکانات و تسهیلاتی برای پیاده روی بعنوان عوامل تأثیرگذار بر فعالیت فیزیکی شناخته شده‌اند. وجود پارک‌ها در سطح شهر امکان انجام فعالیت‌های تفریحی و فرصت تعامل و لذت بردن از طبیعت را برای شهروندان فراهم می‌کنند و نقش مهمی در تشویق مردم برای انجام فعالیت‌های فیزیکی را دارند. از این رو فراهم کردن محیطی مناسب برای اقشار مختلف می‌تواند در افزایش حضور مردم در پارک تأثیر گذار باشد. افزایش حضور مردم در پارک‌ها در نهایت می‌تواند به افزایش سلامت جسمی و روحی شهروندان کمک کند. یافته‌های گذشته نشان داده ارتباط موثری بین سلامت فیزیکی مردم و میزان استفاده از پارک وجود دارد (Lachowycz & Jones, 2011).

بر این اساس سؤال اصلی تحقیق آن است که مؤلفه‌های کیفی محیط نظیر امنیت، زیبایی، امکانات، راحتی و دسترسی می‌تواند باعث افزایش تعداد دفعات حضور مردم در پارک‌های شهر بندرعباس شود؟ در این راستا تأثیر هر یک از مؤلفه‌ها بصورت مجزا با تعداد دفعات حضور مردم در پارک‌های مورد نظر سنجیده شده است.

هدف اصلی تحقیق: بررسی نقش مؤلفه‌های کیفی محیط (امنیت، زیبایی، امکانات، راحتی و دسترسی) بر تعداد دفعات حضور مردم در پارک‌ها.

از آنجایی که این پژوهش بدنبال یافتن جواب کلی برای پارک‌های شهر بندرعباس با توجه به توزیع بدون برنامه ریزی شده در اقلیم متفاوت از شهرهای بزرگ ایران می‌باشد ۵ پارک در مقیاس‌های متفاوت (شهری؛ منطقه‌ای؛ بین محله‌ای؛ محله‌ای و همسایگی) بعنوان نمونه موردی انتخاب شده‌اند. پژوهش حاضر بر اساس هدف کاربردی، و بر حسب ماهیت تحقیق توصیفی-تحلیلی می‌باشد که با استفاده از روش میدانی (توزیع پرسشنامه) در پارک‌های انتخابی جمع آوری داده‌ها انجام شده است و داده‌ها با استفاده از نرم افزار SPSS و Smart-PLS مورد ارزیابی قرار گرفته است.

مبانی نظری

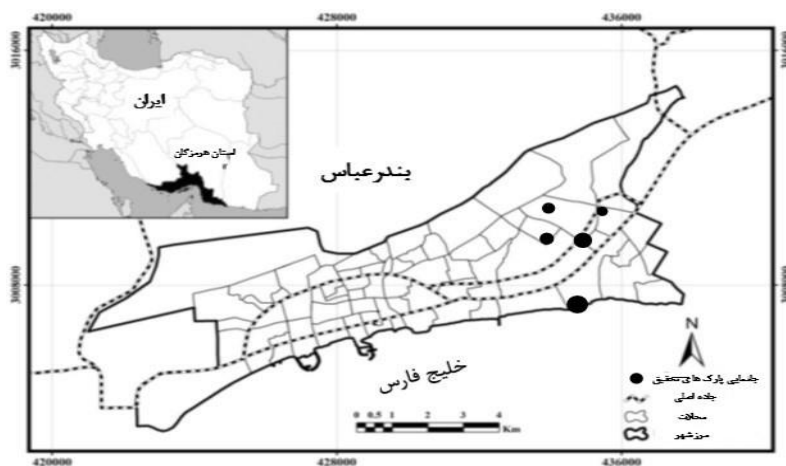
پارک‌ها با توجه به عملکرد و موقعیتی که دارند به ۵ دسته تقسیم می‌شوند. طبق دسته بندی مجنونیان (۱۳۸۵) پارک‌های در سطح شهر می‌تواند به پارک در مقیاس شهری؛ منطقه‌ای؛ بین محله‌ای؛ محله‌ای و همسایگی تقسیم شوند.

پژوهش‌های زیادی در ارتباط با کیفیت پارک و افزایش شانس حضور مردم در پارک‌ها انجام شده است. بطور کلی زیبایی، راحتی، امنیت، دسترسی، نزدیکی به پارک، تجهیزات و تسهیلات موجود در پارک بعنوان عواملی که باعث افزایش حضور مردم در پارک می‌شوند معرفی شده است. دسترسی، نزدیکی به پارک در تحقیقات بسیاری بعنوان عامل مهم در جهت حضور بیشتر مردم در پارک‌ها شناخته شده است (Kaczynski & Henderson, 2007). بطور کلی دسترسی بعنوان آزادی و اختیار مردم در جهت رسیدن به کیفیت زندگی مناسب شناخته می‌شود (Lau and Chiu, 2003). پارک با دسترسی بالا شانس استفاده برای مردم زیادی برای انجام فعالیت‌های مختلف را فراهم می‌کند. از این رو پارک‌ها با فراهم کردن امکانات مختلف قابل دسترس برای مردم می‌توانند در افزایش کیفیت زندگی شهری نقش مهمی ایفا کنند (Goodmann, 1968). علاوه بر دسترسی تنوع امکانات و تسهیلات ورزشی تفریحی و کیفیت آنها بعنوان عامل دیگری در ترغیب مردم به حضور در پارک‌ها معرفی شده است (McCormack et al., 2008). پژوهش‌های بسیاری ارتباط تنوع امکانات و تجهیزات موجود در پارک‌ها با فعالیت‌های ورزشی و بازی برای عموم به ویژه کودکان را بر حضور مردم در آن مکان‌ها نشان داده است. در چندین مطالعه مرتبط با پارک‌های در محلات مسکونی حتی با وجود نزدیکی پارک‌ها به خانه‌ها، عدم وجود تجهیزات مناسب برای بازی کودکان یکی از مهمترین عوامل عدم استفاده ساکنین از آن پارک گزارش شده است (Veitch et al., 2006). نقش زیبایی پارک و فضای سبز بر میزان استفاده تمام گروه‌های سنی مهم شناخته شده است. یافته‌های یک تحقیق نشان داده است که اگر پارک‌ها از دیدگاه بصری زیبا تلقی شوند بویژه با داشتن درخت‌ها، نسبت به فضاهای خالی میزان استفاده‌ی کاربران از آن پارک افزایش پیدا کرده است. وجود نقاشی‌های روی دیوار باعث کاهش استفاده از پارک می‌شود (Giles-Corti et al., 1996). بعلاوه، شرایط کیفی پارک از لحاظ تمیزی می‌تواند نقش مهمی در میزان بازدید مردم داشته باشد (McCormack et al., 2008). همچنین وجود فضای سبز در پارک‌ها شامل درختان مختلف، گل‌ها، چمن و آب نماها در افزایش میل مردم به حضور در پارک‌ها مؤثر شناخته شده است. وجود فضای سبز در پارک‌ها که به افزایش هوای تازه در آن محیط کمک می‌کند خود دلیل دیگری بر افزایش میل مردم به حضور در چنین مکانهایی گزارش شده است (Lloyd et al., 2008).

تحقیقات بسیاری که مرتبط با امنیت و استفاده از پارک‌های سطح شهر بوده نشان داده است ترس از جرم و جنایت بعنوان یکی از مهمترین موانع برای حضور در پارک‌ها و فضای سبز برای ساکنین می‌باشد (Mowen et al., 2005). از طرف دیگر همین پژوهش نشان داده است که پاسخ دهندگان رغبت خود را به استفاده از پارک اگر میزان امنیت افزایش پیدا کند نشان داده‌اند. مطالعه‌ای که در پارک‌های منطقه ۸ تهران انجام شده، امنیت پایین پارک‌ها بعنوان مهم‌ترین عامل در کاهش بازدید ساکنین و استفاده‌ی آنها از پارک‌ها معرفی شده، همچنین امکانات پایین پارک‌ها بعنوان عامل دیگری در کاهش حضور مردم در پارک‌ها معرفی شده است (Bahmanpour et al., 2013). احساس راحتی کردن در پارک می‌تواند یکی دیگر از مؤلفه‌های مرتبط با میزان افزایش حضور مردم در فضاهای سبز و پارک‌ها باشد. راحتی در پارک می‌تواند مرتبط با مکانی برای نشستن، احساس آرامش کردن، سایه اندازی درختان و مسیر راحتی برای حرکت در پارک معرفی کرد که متأسفانه در خیلی از مطالعات نادیده گرفته شده است (Pasaogullari & Doratli, 2004). در شهرهایی که از نظر اقلیمی دارای آب و هوای مرطوب و گرم می‌باشد یافته‌ها نشان داده است که سایه اندازی درختان و همچنین مکانی که سایبانی داشته باشد بر میزان استفاده کابران مؤثر بوده است (Karuppanan & Sivam, 2012).

قلمرو جغرافیایی پژوهش

در این پژوهش ۵ پارک در شهر بندرعباس در مقیاس‌های متفاوت (شهری تا همسایگی) مورد بررسی قرار گرفته است. شهر بندرعباس در جنوب ایران و در مجاورت خلیج فارس واقع شده است. در بیشتر ماه‌های سال آب و هوای شهر گرم و مرطوب می‌باشد که امکان حضور مردم برای مدت طولانی در فضاهای باز را دشوار می‌کند، از این رو فصل زمستان بدلیل خوبی آب و هوا که شانس حضور مردم در فضاهای باز بیشتر است برای جمع‌آوری داده انتخاب شده. در منطقه‌ی یک بندرعباس حدود ۹۴ فضای سبز در مقیاس‌های مختلف قرار دارد که با توجه به تقسیم بندی پارک‌ها از نظر مجنونیان، از هر یک از مقیاس‌ها یک نمونه بعنوان نمونه‌ی این پژوهش انتخاب شده است. پارک‌های انتخاب شده با توجه به پربازدید بودن و امکانات انتخاب شده‌اند. پارک دولت بعنوان پارک در مقیاس شهری، کاکتوس در مقیاس منطقه‌ای، پردیس در مقیاس بین محله‌ای، هفتصد دستگاہ در مقیاس محله‌ای و رزاقی در مقیاس همسایگی انتخاب شده است (شکل ۱).

شکل ۱: موقعیت پارک‌های مورد مطالعه در شهر بندرعباس

هدف از این پژوهش بررسی ویژگی‌های پارک در ارتباط با حضور بیشتر مردم بوده است، از این رو ۵ پارک در مقیاس‌های متفاوت (همسایگی، محله‌ای، بین محله‌ای، منطقه‌ای و شهری) در منطقه یک بندرعباس بعنوان نمونه برای توزیع پرسشنامه انتخاب شد که حجم نمونه به منظور از بین بردن اثر مقادیر بی‌اسخ احتمالی ۴۵۰ نمونه در نظر گرفته شد و بطور مساوی بین ۵ پارک جهت پرسش از مراجعه کنندگان به این مکان‌ها توزیع شد. پرسشنامه‌ها در روزهای مختلف هفته در ساعت ۵ تا ۹ شب که شانس حضور مردم بیشتر است، در پارک‌های انتخاب شده بصورت تصادفی بین مردم توزیع شد و در نهایت ۳۹۱ پرسشنامه برای ارزیابی نهایی جمع آوری شد. پرسشنامه‌ها در سه بخش طراحی شد. پس از طراحی پرسشنامه و پیش از توزیع پرسشنامه‌ها روایی و پایایی پرسشنامه مورد بررسی قرار گرفت. جهت بررسی روایی، پرسشنامه توسط دو متخصص مورد ارزیابی قرار گرفت. پس از تأیید متخصصین، برای سنجش پایایی ابزار تحقیق از روش بازآزمایی استفاده شد. در ابتدا پرسشنامه بصورت هدفمند بین ۳۰ نفر از بازدیدکنندگان توزیع شد و بعد از یک هفته دوباره پرسشنامه‌ها بین پاسخ دهندگانی قبلی توزیع شد و ضریب همبستگی مورد محاسبه قرار گرفت. برای تمام سؤالات مرتبط با بخش دوم، ضریب همبستگی بالای ۰,۶ برآورد شد که نشان از پایایی مناسب پرسشنامه بود و سپس پرسشنامه در بین جامعه‌ی آماری توزیع شد. برای بررسی ارتباط میزان حضور مردم در پارک و ویژگی‌های پارک از نرم افزار Smart-PLS استفاده شده است. علت انتخاب این نرم افزار بدلیل آنالیز و بررسی داده‌های غیر نرمال و داده‌هایی که به صورت احتمالی توزیع نشده‌اند می‌باشد.

نتایج

۴۵۰ پرسشنامه در بین جامعه آماری نمونه توزیع شد که در نهایت پس از جمع آوری پرسشنامه‌ها و بررسی آنها تنها ۳۹۱ پرسشنامه در تحلیل نتایج پژوهش مورد استفاده قرار گرفت. از پاسخ دهندگان اکثریت آنها خانم‌ها بودند (۶۰٪) و کمتر از ۴۰٪ پاسخ دهندگان آقایان بودند. بیشتر پاسخ دهندگان در رده‌ی سنی بین ۱۸ تا ۳۰ سال قرار داشتند (۵۶٪) که تنها یک نفر از آنها بالای ۶۰ سال سن داشت. نیمی از پاسخ دهندگان دارای تحصیلات دانشگاهی بودند و نیمی دیگر از آنها دیپلم و یا کمتر داشتند (جدول ۱).

جدول ۱. توزیع فراوانی مشخصات فردی پاسخ دهندگان

شاخصه	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
جنسیت	زن	۲۳۵	۶۰,۱
	مرد	۱۵۶	۳۹,۹
سن	۱۸-۳۰	۲۱۹	۶۹,۷
	۳۱-۴۰	۷۹	۲۰,۲
	>۴۱	۱۶	۴,۱
تحصیلات	دیپلم و یا کمتر	۱۸۸	۴۸,۱
	لیسانس	۱۳۷	۳۵
	فوق لیسانس و دکتری	۵۸	۱۴,۹

منبع: یافته‌های پژوهش

در ارتباط با میزان حضور پاسخ دهندگان در پارک، بیشترین تعداد دفعات حضور مربوط به بازدید هفتگی (۳۷٪) و چند بار در هفته (۲۳,۵٪) بوده است. تنها ۱۶٪ از پاسخ دهندگان هر روز به پارک می‌رفتند و حدود ۱۷٪ از پاسخ دهندگان زمان مشخصی برای حضور در پارک را بیان نکردند (جدول ۲).

جدول ۲. توزیع فراوانی حضور پاسخ دهندگان در پارک

تعداد دفعات بازدید از پارک	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
هر روز	۶۶	۱۶،۹	۱۶،۹
چند بار در هفته	۹۲	۲۳،۵	۴۰،۴
هفته‌ای یکبار	۱۴۶	۳۷،۳	۷۷،۷
ماهی یکبار	۱۹	۴،۹	۸۲،۶
مشخص نیست	۶۸	۱۷،۴	۱۰۰

منبع: یافته‌های پژوهش

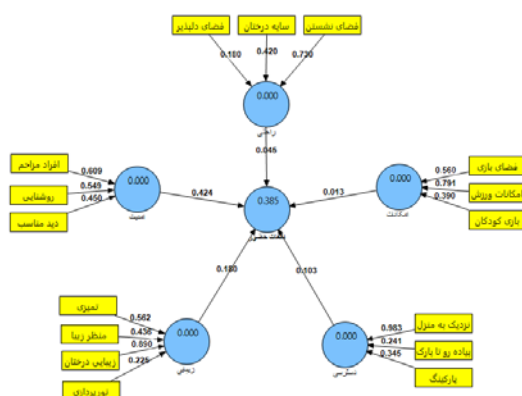
در بخش دوم پرسشنامه از جامعه‌ی آماری خواسته شد تا به وضعیت پارک بر اساس ۵ ویژگی مختلف از خیلی ضعیف تا خیلی خوب نمره دهند. بطور کلی در ارتباط با ۵ ویژگی فیزیکی پارک دسترسی، زیبایی، راحتی، امنیت و امکانات بترتیب میانگین بیشتری کسب کردند (جدول ۳).

جدول ۳: میانگین و سطح معناداری ویژگی‌های مختلف پارک

ویژگی‌های فیزیکی پارک	میانگین	سطح معناداری
مکان مناسب برای نشستن	۳،۱۶	۱،۱۵
سایه اندازی درختان	۲،۶۰	۱،۲۵
فضای دلپذیر برای گذراندن وقت	۲،۴۳	۱،۰۶
راحتی	۲،۷۳	۰،۹۰
امکانات مناسب برای ورزش کردن	۲،۵۷	۱،۱۱
امکانات مناسب برای بازی کودکان	۲،۸۴	۱،۱۶
فضای مناسب برای انجام بازی‌های مختلف	۲،۰۵	۱،۱۶
امکانات و تجهیزات	۲،۴۹	۰،۸۷
زیبایی درختان پارک	۲،۸۲	۱،۱۵
زیبایی فضای سبز	۲،۸۷	۱،۰۳
نورپردازی پارک در شب	۲،۴۱	۱،۱۳
تمیزی پارک	۲،۸۲	۰،۸۰
زیبایی	۲،۹۷	۰،۹۲
نزدیکی به منزل	۳،۴۹	۱،۱۰
وجود پارکینگ	۳،۵۰	۱،۱۴
مسیر مناسب پیاده روی از منزل تا پارک	۳،۵۳	۱،۰۴
دسترسی	۳،۵۲	۰،۹۱
عدم حضور افراد مزاحم	۲،۴۰	۱،۱۴
نورپردازی مناسب در شب	۲،۷۷	۱،۲۴
دیدکافی در پارک (عدم وجود بوته‌های بلند)	۲،۷۵	۱،۰۵
امنیت	۲،۶۵	۰،۷۲

منبع: یافته‌های پژوهش

در ادامه، جهت بررسی ارتباط ویژگی‌های فیزیکی پارک و میزان حضور مردم از نرم افزار Smart-PLS استفاده شد (شکل ۲). پس از ارزیابی اعتبار مدل با استفاده از روایی همگرا و آزمون هم خطی بین آیتم‌های هر ساختار (Chin, 1998) در نهایت وزن‌های بیرونی هر ساختار جهت بررسی اهمیت و ارتباط آن با استفاده از آزمون بوت استراپ مورد ارزیابی قرار گرفت. جدول ۴ ضریب تأثیر برای هر متغیر مستقل در ارتباط با متغیر وابسته را نشان می‌دهد. بطور کلی ۵ ضریب تأثیر در جدول ارتباط بین متغیرهای مستقل با متغیر وابسته را نشان می‌دهد. در ادامه، نتایج نمرات مقدار t ارائه شده، که نمرات بالای ۱،۹۶ نشان دهنده‌ی پذیرش فرضیه است (جدول ۴).

شکل ۲. مدل ساختاری پژوهش

جدول ۴. نتایج الگوریتم PLS و بوت استرپ

مسیر	ضریب	انحراف معیار	مقدار T	مقدار P
امنیت => دفعات حضور	۰,۴۲	۰,۰۴	۸,۶۱	<۰,۰۰۰۰۱
زیبایی => دفعات حضور	۰,۱۸	۰,۰۵	۳,۲۰	۰,۰۰۱
راحتی => دفعات حضور	۰,۰۴	۰,۰۴	۰,۹۸	۰,۳۲
دسترسی => دفعات حضور	۰,۱۰	۰,۰۵	۲,۰۳	۰,۰۴
امکانات => دفعات حضور	۰,۰۱	۰,۰۵	۰,۲۵	۰,۸۰

منبع: یافته‌های پژوهش

نتیجه گیری

پارک‌ها بعنوان مکان‌های مهمی در شهرها شناخته می‌شود. پارک‌ها علاوه بر تاثیرشان بر محیط زیست بر سلامت شهروندان نیز می‌توانند تأثیر گذار باشد. پژوهش‌ها نشان داده تعداد دفعات حضور مردم در پارک‌ها و فضای سبز نقش مهمی در سلامت فیزیکی و روحی مردم دارد (Lachowycz & Jones, 2011). یافته‌های این پژوهش تعداد دفعات کم حضور مردم در پارک‌ها را نشان می‌دهد که این خود می‌تواند بر کاهش انجام فعالیت فیزیکی مردم تأثیر گذار باشد. برای رسیدن به فعالیت فیزیکی لازم برای سلامتی حداقل ۳۰ دقیقه ورزش نیاز است (Giles-Corti et al., 2005). ولی یافته‌های پژوهش نشان داده تنها ۱۶٪ از مردم رفتن به پارک و فضای سبز را در برنامه‌ی روزانه‌ی خود قرار داده‌اند. در راستای یافته‌های این تحقیق، پژوهش‌های گذشته در ایران نشان داده بیشتر فعالیت‌های روزمره‌ی مردم برای رسیدگی به کاری و انجام فعالیت ضروری است (Bahrami et al., 2006). حدود ۱۷٪ از پاسخ دهندگان زمان مشخصی برای رفتن به پارک را بیان نکردند که نشان از بازدید خیلی کم این تعداد از پاسخ دهندگان از پارک‌ها دارد. در پارک‌های مورد مطالعه، امکانات و تجهیزات پارک از دیدگاه مردم متوسط رو به ضعیف گزارش شده است. در حالیکه امکانات بعنوان یکی از ویژگی‌های تأثیر گذار بر حضور مردم در فضای سبز شناخته می‌شود. برای حضور مردم در پارک‌ها باید دلیلی و انگیزه‌ای فراهم شود (McCormack et al., 2008)، هر چند که یافته‌های پژوهش ارتباطی بین بازدید مردم و امکانات پارک نشان نداده ولی نمی‌توان اهمیت و نقش وجود امکانات و

تجهیزات را کتمان کرد. عدم ارتباط میان تعداد دفعات بازدید مردم و امکانات در پارک‌ها می‌تواند بدلیل بررسی پارک‌هایی با مقیاس‌های متفاوت باشد و دلایل مردم برای حضور در پارک‌های مختلف می‌تواند متفاوت باشد. در رابطه با امکانات و نوع پارک، امکاناتی که در پارک شهری و منطقه‌ای فراهم می‌شود به نسبت پارک همسایگی و محله‌ای متفاوت است و آن بدلیل وجود مخاطبین مختلف است. طراحی پارک شهری و منطقه‌ای برای کل مردم آن منطقه در نظر گرفته می‌شود در حالیکه پارک همسایگی در نزدیکی خانه‌ها برای دسترسی والدین برای بردن کودکان و سالمندان است. علاوه بر این ابعاد پارک‌ها می‌تواند نقش مهمی در میزان امکانات پارک داشته باشد. پارک‌های همسایگی و محله‌ای در ابعاد کوچکتری نسبت به پارک شهری و منطقه‌ای طراحی می‌شوند از این رو امکانات کمتری را هم می‌توانند در خود جای دهند. بنابراین عدم ارتباط تعداد دفعات بازدید مردم و امکانات پارک می‌تواند بدلایلی که ذکر شد توجیه شود.

در حالیکه در پژوهش‌های گذشته راحتی بعنوان یکی دیگر از عوامل تأثیر گذار بر تشویق مردم بر استفاده‌ی بیشتر پارک‌ها شناخته شده (Pasaogullari & Doratli, 2004) ولی در این تحقیق ارتباطی بین حضور مردم و راحتی دیده نشده است. در ارتباط با شهرهایی با اقلیم گرم و مرطوب مثل بندرعباس سایه اندازی درختان و وجود فضای دلپذیر می‌تواند یکی از عوامل تأثیر گذار بر حضور مردم باشد، گرچه یافته‌های این پژوهش بر خلاف پژوهشی دیگر در این اقلیم است (Karuppannan & Sivam, 2012). در ارتباط با راحتی، پاسخ دهندگان صرفاً به وجود فضایی برای نشستن امتیاز بالایی دادند در صورتیکه فضای دلپذیر و سایه اندازی درختان امتیازی کمی را از پاسخ دهندگان دریافت کردند که این می‌تواند بدلیل شرایط اقلیمی این منطقه و کمبود آب باشد که مانع از کاشت و توسعه‌ی فضای سبز شده است.

پژوهش حاضر ارتباط معناداری بین امنیت، زیبایی و دسترسی به پارک یافته است که این یافته‌ها با بسیاری از پژوهش‌های دیگر هم راستا می‌باشد. امنیت در هرم مازلو بعد از نیازهای اولیه انسان معرفی شده است که خود نشان دهنده‌ی اهمیت امنیت برای انسان‌ها می‌باشد. امنیت موجود در پارک‌ها در بسیاری از تحقیقات بعنوان یکی از مهمترین عوامل تأثیر گذار بر حضور مردم در فضاهای سبز معرفی شده است (Miles, Coen & Ross, 2006); 2008 که در راستای یافته‌های این پژوهش نیز می‌باشد. در ارتباط با امنیت، روشنایی پارک‌ها بیشتر از سایر عوامل امتیاز بالاتری را از پاسخ دهندگان دریافت کرد که این می‌تواند به نوعی از اهمیت نورپردازی و احساس امنیت مردم در پارک‌ها باشد. در بسیاری از تحقیق‌های گذشته نیز روشنایی پارک بعنوان عامل تأثیر گذار بر احساس امنیت مردم در فضاهای سبز معرفی شده است (McCormack et al., 2008). زیبایی و منظر زیبای پارک‌ها بعنوان ویژگی دیگر پارک‌ها در تشویق مردم در حضور بیشتر در پارک‌ها شناخته شده که این یافته در راستای پژوهش‌های گذشته می‌باشد (Giles-Corti et al., 1996)(McCormack et al., 2008). پارک‌ها و فضاهای سبز بخاطر منظر زیبا و وجود فضای سبز مورد استقبال مردم قرار می‌گیرند از این رو عدم وجود فضای سبز مناسب و منظر زیبا می‌تواند به کاهش حضور مردم در چنین فضاهایی منجر شود. مردم برای گذراندن اوقات فراغت، تفریح و ورزش به پارک‌ها می‌روند از این رو تمیزی و دلپذیر بودن فضا می‌تواند به تشویق مردم به حضور هر چه بیشتر در چنین فضاهایی کمک کند.

علاوه بر این، پارک‌ها جزئی از سرانه‌ی فضای سبز شناخته می‌شوند که علاوه بر این عملکرد باید فضایی مناسب و دلپذیر برای مردم باشند.

در نهایت یافته‌های پژوهش دسترسی را بعنوان یکی از عوامل تأثیر گذار بر حضور مردم در پارک‌ها معرفی کرده است. دسترسی به پارک‌ها در بسیاری از تحقیق‌های گذشته در کشورهای دیگر مورد بررسی قرار گرفته که در بسیاری از آنها دسترسی بعنوان عاملی مهم در حضور مردم در پارک‌ها معرفی شده است (Talen, 2000); McCormack et al., 2010; Tinsley et al., 2002); بطور کلی زمانی که مردم در نزدیکی یک پارک زندگی می‌کنند شانس حضور آنها در آن مکان افزایش پیدا می‌کند. البته دسترسی تنها نمی‌تواند باعث حضور مردم در پارک‌ها شود، همانطور که یافته‌های این پژوهش و تحقیق‌های گذشته نشان داده عوامل دیگری نیز بر شانس حضور مردم در پارک‌ها نقش دارند. بنابراین با افزایش کیفیت ویژگی‌های فیزیکی پارک‌ها می‌تواند باعث ارتقا کیفیت پارک‌ها شد که در نهایت می‌تواند به افزایش حضور مردم در چنین فضاهایی منجر شود. افزایش حضور مردم در فضاهای سبز در نهایت به بهبود سلامت جسمی و روحی مردم منجر خواهد شد که به ارتقا کیفیت زندگی شهروندان و رضایت آنها از زندگی ختم خواهد شد.

این پژوهش پیشنهاد می‌دهد ارتقا کیفی یک یا دو ویژگی نمی‌تواند به افزایش حضور مردم در پارک‌ها کمک کند، توجه به تمام ویژگی‌ها می‌تواند به افزایش حضور مردم در فضاهای سبز منجر شود. برای پژوهش‌های آینده پیشنهاد می‌شود ویژگی‌های فیزیکی پارک‌ها در پارک‌های مختلف بطور جداگانه مورد بررسی قرار گیرد. پارک‌ها در مقیاس‌های مختلف مخاطبین خاص خود را دارند، از این رو عدم ارتباط حضور مردم با بعضی از مؤلفه‌های فیزیکی پارک می‌تواند به این موضوع مرتبط باشد. از این رو بررسی فعالیت‌ها و مخاطبین با توجه به مقیاس‌های مختلف پارک‌ها می‌تواند به طراحی هر چه بهتر این نوع فضاها کمک کند.

تشکر و قدردانی

این مطالعه در قالب طرح تحقیقاتی تحت عنوان " بررسی نقش ویژگی‌های فیزیکی محیط بر میزان استفاده از پارک‌ها در محلات مسکونی منطقه یک بندرعباس " مصوب و با حمایت معاونت پژوهشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد بندرعباس انجام شده است.

منابع

- مجنونیان، هنریک (۱۳۸۵). مباحثی پیرامون پارک‌ها، فضای سبز و تفرجگاه‌ها، سازمان پارک‌ها و فضای سبز شهر تهران.
- Bahmanpour, H., Rabori, A. A., & Gholami, M. (2013). The Qualitative and Quantitative Evaluation of Urban Parks and Green spaces in City of Tehran, 7(11), 3474–3480.
- Bahrami, H., Sadatsafavi, M., Pourshams, A., Kamangar, F., Nouraei, M., Semnani, S., ... Malekzadeh, R. (2006). Obesity and hypertension in an Iranian cohort study; Iranian women experience higher rates of obesity and hypertension than American women. *BMC Public Health*, 6(1), 158. <http://doi.org/10.1186/1471-2458-6-158>
- Chin, W. (1998). Issues and opinion on structural equation modeling. *MIS Quarterly*, 22(1).
- Coen, S., & Ross, N. (2006). Exploring the Material Basis for Health: Characteristics of parks in Montreal Neighborhoods with Contrasting Health Outcomes. *Health & Place*, (12).
- Giles-Corti, B., Broomhall, M. H., Knuiaman, M., Collins, C., Douglas, K., Ng, K., ... Donovan, R. J. (2005). Increasing walking: how important is distance to, attractiveness, and size of public open space? *American Journal of Preventive Medicine*, 28(2 Suppl 2), 169–76.

- <http://doi.org/10.1016/j.amepre.2004.10.018>
- Giles-Corti, B., Donovan, R., & Holman, C. (1996). Factors Influencing the Use of Physical Activity Facilities: Results From Qualitative Research. *Health Promotion Journal Australia*, 6.
- Goodmann, W. (1968). *Principles and Practice of Urban Planning*. Washington: International City Manager's Association.
- Kaczynski, A., & Henderson, K. (2007). Environmental Correlates of Physical Activity: A Review of Evidence about Parks and Recreation. *Leisure Sciences*, 4(29).
- Karuppanan, S., & Sivam, A. (2012). Comparative analysis of utilisation of open space at neighbourhood level in three Asian cities: Singapore, Delhi and Kuala Lumpur. *URBAN DESIGN International*, 18(2), 145–164. <http://doi.org/10.1057/udi.2012.34>
- Lachowycz, K., & Jones, A. (2011). Greenspace and obesity: a systematic review of the evidence. *International Association for the Study of Obesity*, 12, 183–189.
- Lloyd, K., Burden, J., & Kieva, J. (2008). Young girls and urban parks: planning for transition through adolescence. *Journal of Park and Recreation Administration*, 26, 21–38.
- Lotfi, S., & Koohsari, M. J. (2011). Proximity to Neighborhood Public Open Space Across Different Socio-Economic Status Areas in Metropolitan Tehran. *Environmental Justice*, 4(3), 179–184. <http://doi.org/10.1089/env.2010.0046>
- McCormack, G. R., Giles-Corti, B., & Bulsara, M. (2008). The relationship between destination proximity, destination mix and physical activity behaviors. *Preventive Medicine*, 46(1), 33–40. <http://doi.org/10.1016/j.ypmed.2007.01.013>
- McCormack, G. R., Rock, M., Toohey, A. M., & Hignell, D. (2010). Characteristics of urban parks associated with park use and physical activity: A review of qualitative research. *Health & Place*, 16(4), 712–726. <http://doi.org/10.1016/j.healthplace.2010.03.003>
- Miles, R. (2008). Neighborhood Disorder, Perceived Safety, and Readiness to Encourage Use of Local Playgrounds. *American Journal of Preventive Medicine*, 34.
- Mowen, A., Payne, L., & Scot, D. (2005). Change and Stability in Park Visitation Constraints Revisited. *Leisure Sciences*, (27).
- Pasaogullari, N., & Doratli, N. (2004). Measuring accessibility and utilization of public spaces in Famagusta. *Cities*, 21(3), 225–232. <http://doi.org/10.1016/j.cities.2004.03.003>
- Razmkhah, R., Hanif, N., & Dali, M. (2009). The Impact of Parks on Sustainable Urban Living : a Survey on Park Use in Tehran. *Sustainable Architecture and Urban Development*, 331–338.
- Rioux, L., Werner, C. M., Mokoukolo, R., & Brown, B. B. (2016). Walking in two French neighborhoods: A study of how park numbers and locations relate to everyday walking. *Journal of Environmental Psychology*, 48, 169–184. <http://doi.org/10.1016/j.jenvp.2016.10.003>
- Stewart, O. T., Moudon, A. V., Fesinmeyer, M. D., Zhou, C., & Saelens, B. E. (2016). The association between park visitation and physical activity measured with accelerometer, GPS, and travel diary. *Health & Place*, 38, 82–88. <http://doi.org/10.1016/j.healthplace.2016.01.004>
- Talen, E. (2000). Measuring the public realm: a preliminary assessment of the link between public space and sense of community. *Journal of Architectural and Planning Research*, 17(4), 344–359.
- Tinsley, H., Tinsley, D., & Croskeys, C. (2002). Park usage, social milieu and psychosocial benefits of park use reported by older urban park users from four ethnic groups. *Leisure Sci*, 24.
- Veitch, J., Bagley, S., Ball, S., & Salmon, J. (2006). Where do children usually play? A qualitative study of parents' perceptions of influences on children's active free-play. *Health and Place*, 12, 383–393.